

Andrzej Warfołomiejew

Ustawa o zobowiązaniach podatkowych - podstawowe problemy

Palestra 27/11(311), 46-52

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

zachodzącej dysproporcji między liczebnością członków zakładowych organizacji związkowych a liczebnością pracowników-członków załogi nie wpływają na umocnienie ich znaczenia i na jednolitą wykładnię prawa pracy, tak istotną w stosunkach pracy.

ANDRZEJ WARFOŁOMIEJEW

USTAWA O ZOBOWIĄZANIACH PODATKOWYCH — PODSTAWOWE PROBLEMY

Autor, kontynuując tematykę prawa podatkowego, omawia najważniejsze dla praktyki adwokackiej problemy zobowiązań podatkowych uregulowanych ustawą z dnia 19 grudnia 1980 r. (Dz. U. Nr 27, poz. 111), zwaną dalej „ustawą”.

I. Ustawa zastąpiła dekret z dnia 26 października 1950 r. o zobowiązaniach podatkowych (Dz. U. Nr 49, poz. 452 z późniejszymi zmianami). Stanowi ona kontynuację systematycznej nowelizacji prawa podatkowego, której ostatnim ważnym elementem było nowe uregulowanie postępowania podatkowego (vide „Palestra” nr 10—12 z 1981 roku). Ustawa ma zresztą ścisły związek ze znowelizowanym k.p.a., co będzie widoczne przy omawianiu poszczególnych jej przepisów.

II. Pierwsze trzy artykuły ustawy zawierają określenie przedmiotu ustawy oraz definicje podstawowych pojęć (zobowiązanie podatkowe, obowiązek podatkowy, organy podatkowe, podatnik, płatnik, inkasent). Nie wymagają one bliższego omówienia. Wspomnieć jedynie trzeba, że niedawno nastąpiły istotne zmiany w organizacji i nomenklaturze organów finansowych (vide ustawa z dnia 29 grudnia 1982 r. o urzędzie Ministra Finansów oraz urzędach i izbach skarbowych — Dz. U. Nr 45, poz. 289 — art. 13 ust. 6). Ponadto delegacja przewidziana w art. 2 ust. 3 oraz w art. 31 ust. 3 ustawy zrealizowana została wydaniem rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 sierpnia 1981 r. w sprawie rozciągnięcia przepisów ustawy o zobowiązaniach podatkowych na niektóre rodzaje świadczeń pieniężnych oraz określenia właściwości organów podatkowych w zakresie umarzania zaległości podatkowych (Dz. U. Nr 23, poz. 119), znowelizowanego ostatnio przez rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1982 r. (Dz. U. Nr 32, poz. 20). Istotną dla praktyki treścią tego rozporządzenia jest ustalenie granic kompetencyjnych organów podatkowych w zakresie umarzania zaległości podatkowych. Sama zaś instytucja umorzenia przewidziana została w art. 31 ust. 1 ustawy dla „wypadków gospodarczo lub społecznie uzasadnionych”. To bardzo rozciągliwe, nieostre określenie pozwala na znaczną dowolność w ocenie poszczególnych wniosków lub podań o umorzenie. Ponadto ważnym momentem jest tu zrównanie przez to rozporządzenie różnych innych opłat, jak np. na rzecz PZU lub ZUS, z należnościami podatkowymi. Ma to znaczenie w kontekście obowiązku z art. 25 ustawy, który dotyczy okazania notariuszowi przez właściciela nieruchomości — przy akcie przeniesienia jej własności — zaświadczenia o niezaleganiu w podatkach lub innych należnościach. Szerzej ten problem omówię niżej.

W art. 4 zachowano znaną praktyce zasadę sprawowania przez Ministra Finansów ogólnego nadzoru w sprawach zobowiązań podatkowych. Obecnie wobec istnienia sądowej kontroli decyzji administracyjnych w drodze skarg do Naczelnego Sądu Administracyjnego nadzór ministerialny ogranicza się w praktyce do instruktażu, udzielania wytycznych itp., czyli do zabiegów mających na celu ujednoczenie orzecznictwa. Indywidualne sprawy mogą się stać przedmiotem interwencji ministra tylko wtedy, gdy nie jest możliwa kontrola sądowa (np. gdy postępowanie podatkowe zostało wszczęte przed 1 września 1980 r. lub nie został wyczerpany tok instancji). Ponadto Minister Finansów może uchylić każdą decyzję w trybie art. 161 k.p.a., który ma zastosowanie również w postępowaniu podatkowym. Jest to jednak tryb nadzwyczajny, którego nie można identyfikować ze sprawowaniem ogólnego nadzoru.

Powstanie zobowiązania podatkowego uzależnione jest bądź od doręczenia decyzji (art. 5 ust. 1), bądź też od nastąpienia takich okoliczności, z którymi prawo łączy powstanie takiego zobowiązania (ust. 2).

W art. 6 ustawy utrzymano zasadę zrównania roku podatkowego z rokiem kalendarzowym.

Bardzo istotnym przepisem jest art. 7 ustawy, który określa instytucję tzw. przedawnienia wymiaru, czyli przedawnienia wydania decyzji podatkowej. Dotychczas był to przepis proceduralny zamieszczony w dekreście o postępowaniu podatkowym, uchylonym przez k.p.a. Obecnie umieszczono tę instytucję w ustawie o zobowiązaniach podatkowych, mającej przecież charakter przepisów ogólnych materialnego prawa podatkowego. W rezultacie w jednej ustawie zawarte zostały zarówno przepisy o proceduralnym przedawnieniu orzekania, jak i o przedawnieniu materialnoprawnym samego zobowiązania (art. 30 ustawy — o czym niżej). Zasada przedawnienia orzekania określona została w art. 7 ust. 1 ustawy bez istotnych zmian, a więc pozostało nadal 3-letnie przedawnienie od końca roku podatkowego, w którym powstał obowiązek podatkowy, a 5-letnie, gdy podatnik nie zgłosił obowiązku podatkowego, nie złożył zeznania lub nie ujawnił wszystkich źródeł przychodów lub majątku. Bieg terminu ulega zawieszeniu, jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od rozstrzygnięcia zagadnienia wstępnego, np. przez sąd (ust. 2).

W art. 8 ustawy utrzymano dotychczasową możliwość zaniechania przez Ministra Finansów lub przez organy podatkowe ustalenia zobowiązań podatkowych i poboru podatków. Na podstawie tego przepisu i kilku innych wydano rozporządzenie wykonawcze Ministra Finansów z dnia 29 czerwca 1981 r. (Dz. U. Nr 18, poz. 88), precyzujące kompetencje organów podatkowych w zakresie zaniechania, odraczania i rozkładania na raty. Ponadto rozporządzenie to określa zasady zaokrąglania podstawy obliczania i kwoty podatków, stawki odsetek za zwłokę i zasady ich obliczania, zasady opłacania niektórych podatków znaczkami opłaty skarbowej oraz zasady sporządzania i udzielania informacji podatkowych, a ponadto określa wymagania, jakim powinny odpowiadać rachunki. Ostatnio rozporządzenie powyższe zostało zmienione przez rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 19 stycznia 1983 r. (Dz. U. Nr 4, poz. 29).

Szereg dalszych szczegółowych delegacji zostało przewidzianych w art. 9 ustawy, przy czym niektóre z nich łączą się z innymi delegacjami. Z ważniejszych tych delegacji trzeba wymienić:

1) rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 30 października 1981 r. w sprawie zwolnienia od podatków i opłaty skarbowej podatników osiągających przychody z niektórych rodzajów nowo uruchomionej działalności zarobkowej (Dz. U. Nr 26, poz. 138);

2) rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 13 stycznia 1982 r. w sprawie zaliczek na podatki obrotowy i dochodowy (Dz. U. Nr 4, poz. 29);

3) rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 13 stycznia 1982 r. w sprawie przedpłat na podatki obrotowy i dochodowy oraz na opłatę skarbową z tytułu wykonywania rzemiosła (Dz. U. Nr 4, poz. 30).

4) rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 9 lutego 1982 r. w sprawie uznania niektórych przychodów za podlegające opodatkowaniu podatkiem od wynagrodzeń (Dz. U. Nr 5, poz. 36);

5) rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 15 lutego 1982 r. w sprawie zryczałtowania podatków obrotowego i dochodowego od niektórych grup podatników oraz w sprawie opłaty skarbowej z tytułu wykonywania rzemiosła (Dz. U. Nr 6, poz. 47; zmiana: Dz. U. z 1983 r. Nr 1, poz. 6);

6) rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 22 lutego 1982 r. w sprawie zryczałtowania podatków obrotowego i dochodowego od przychodów rzemieślników ze świadczeń wykonywanych za pośrednictwem spółdzielni rzemieślniczych (Dz. U. Nr 6, poz. 48);

7) rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 10 stycznia 1983 r. w sprawie zryczałtowania podatków obrotowego i dochodowego od przychodów ze sprzedaży ewidencjonowanej (Dz. U. Nr 1, poz. 5).

III. W art. 11 ustawy zapisano ważną zasadę ustalania podstawy opodatkowania w drodze szacunkowej, jeżeli brak jest innych kryteriów, przy czym określanie norm szacunkowych stanowi prerogatywę Ministra Finansów. Podobnie taką ministerialną prerogatywą jest zapisana w art. 13 ustawy możliwość przedłużania terminów ponad 3 miesiące (z wyjątkiem jednak terminów przedawnień z art. 7).

Artykuł 14 określa, że odpowiedzialność za podatek ponosi podatnik, płatnik i inkasent. Nie budzi on wątpliwości interpretacyjnych.

Terminy płatności podatków określa art. 18. Zostały one ujednoczone, bez dotychczasowego przy tym uprzywilejowania jednostek gospodarki społecznej. Terminem podstawowym jest termin 14 dni od doręczenia decyzji. Dotychczasowe określenia „dodatek za zwłokę” i „odsetki za zwłokę” zastąpiono jednolitym określeniem „odsetki za zwłokę” (art. 20).

W art. 21 utrzymano dotychczasowe ogólne zasady zabezpieczenia zobowiązań podatkowych przed terminem ich płatności, a nawet przed ich ustaleniem. Ustęp 5 tego przepisu odsyła do trybu określonego przez przepisy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, gdzie istnieje analogiczna możliwość zabezpieczenia egzekucyjnym w administracji — Dz. U. Nr 24, poz. 151). Jeżeli jednak zastosować tu regułę *lex specialis derogat legi generali*, to formą zabezpieczenia zobowiązania podatkowego powinna być decyzja przewidywana w ust. 4 art. 21 ustawy (przepis szczególny dla zobowiązań podatkowych), a nie postanowienie z art. 154 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (przepis ogólny). W praktyce jednak stosowana jest z reguły — moim zdaniem błędnie — forma postanowienia.

Przepisy art. 23 i 24 ustawy dotyczą przywilejów przysługujących podatkom na majątku dłużnika (osoby zobowiązanej). Prawo zastawu zostało rozciągnięte nie tylko na ruchomości, ale również na prawa zbywalne dłużnika, a samą kolejność zaspokojenia podatków dostosowano do przepisów kodeksu postępowania cywilnego, regulujących podział sumy uzyskanej z egzekucji. Istniejące dotychczas „ustawowe prawo zastawu” zobowiązań podatkowych na nieruchomości również dostosowano do systematyki prawa cywilnego i zastąpiono „hipoteką ustawową”, z tym uzupełnieniem, że obciąża ona nieruchomość nie tylko właściciela, ale rów-

niez posiadacza samoistnego (z wyjątkiem posiadacza w złej wierze). Celem takiego rozwiązania było lepsze zabezpieczenie interesu Skarbu Państwa w stosunku do takich dłużników, którzy posiadają nieruchomości nie mając uregulowanego tytułu własności. Nie jest natomiast zrozumiałe uprzywilejowanie posiadacza w złej wierze zwolnieniem od hipoteki przymusowej.

IV. Bardzo ważne nowe uregulowanie zawiera art. 25 ustawy. Przywrócił on stosowane już kiedyś zasady współpracy notariuszy z fiskusem. Zaświadczenia o niezaleganiu zbywcy nieruchomości w podatkach były już bowiem wymagane przez art. 5 ustawy z dnia 21 grudnia 1958 r. o szczególnym trybie ściągania zaległości z tytułu niektórych zobowiązań właścicieli nieruchomości wobec Państwa (Dz. U. Nr 77, poz. 398). Przepis ten został następnie uchylony (głównie wskutek krytykowania go przez rolników) przez ustawę z dnia 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 27, poz. 250), co miało ten skutek, że umożliwiło zbywanie nieruchomości bez uprzedniej zapłaty zaległości podatkowych. Obecnie reaktywowano zasadę okazywania notariuszowi wymienionego wyżej zaświadczenia, ale z tym zastrzeżeniem, że notariusz może pod pewnymi warunkami przenieść własność nieruchomości bez jednoczesnej zapłaty zaległości podatkowych (potrzebna jest na to zgoda organu podatkowego na niezapłacenie albo deklaracja nabywcy o zapłacie podatku w określonym terminie).

Merytorycznie omawiany przepis wydaje się słuszny, chroni bowiem interesy zarówno fiskusa jak i nabywców. Sporo jednak kłopotów przysparza zbywcom jego realizacja, gdyż organy podatkowe bardzo często są opieszale w wydawaniu wymienionych wyżej zaświadczeń. Dlatego przepis ten krytykowany jest nadal podobnie jak poprzednio.

Przepisy art. 26—29 ustawy dotyczą sposobów wygaśnięcia i zapłaty zobowiązań podatkowych oraz nadpłat. W ogólnych założeniach odpowiadają one poprzednim przepisom, jednak nadpłaty są oprocentowane tak jak oszczędności w banku i podlegają zwrotowi z urzędu w ciągu miesiąca od chwili ich powstania. Przewidziano ponadto 3-letnie przedawnienie zwrotu nadpłaty, jeżeli nie można w tym czasie ustalić osoby uprawnionej do jej odbioru, np. osoby będącej spadkobiercą podatnika.

Zmienione zostały zasady przedawnienia wymierzonego już zobowiązania podatkowego, to znaczy zaległości podatkowej. Poprzednio obowiązywał 10-letni okres przedawnienia, przy czym po upływie tego okresu egzekucja była dopuszczalna tylko z rzeczy obciążonych hipoteką lub zastawem. Czynności egzekucyjne nie przerywały biegu przedawnienia; skutek ten wywierało tylko odroczenie terminu płatności i rozłożenie zaległości na raty. Obecnie skrócono co prawda okres przedawnienia do lat pięciu dla osób fizycznych i osób prawnych nie uspołeczniczonych (do 3 lat dla jednostek gospodarki uspołecznionej), jednakże dalszej zmiany nie można już ocenić pozytywnie. Otóż teraz bieg przedawnienia — zgodnie z art. 30 ust. 2 ustawy — przerywa się nie tylko przez odroczenie lub rozłożenie na raty, ale i przez każdą czynność egzekucyjną, o której zobowiązany został zawiadomiony. W konsekwencji nawet najbardziej opieszale organ egzekucyjny zawsze zdąży przed upływem 5 lat przerwać przedawnienie i spowodować w ten sposób rozpoczęcie biegu kolejnego pięcioletnia (bo po każdym przerwaniu przedawnienia biegnie ono na nowo — zob. ust. 3 wymienionego wyżej przepisu). Utrzymano zasadę nieprzedawniania się zaległości zabezpieczonych na nieruchomości. Z nieruchomości takiej może być prowadzona egzekucja bez względu na upływ czasu, ale po upływie wymienionych wyżej terminów prze-

dawnienia egzekucja ta musi być ograniczona tylko do tej właśnie nieruchomości.

Artykuł 31 ust. 1 i 2 ustawy utrzymuje instytucję umarzania zaległości podatkowych w wypadkach gospodarczo lub społecznie uzasadnionych, a delegację przewidzianą w ust. 3 zrealizowano wydaniem wspomnianego wyżej rozporządzenia z dnia 27 sierpnia 1981 roku.

V. Tak jak przepisy poprzednie, również obecne nakładają na osoby fizyczne i prawne obowiązki dotyczące materiałów informacyjnych i czynności kontrolnych (art. 32—34). Zaszła tu jednak pewna zmiana, bardzo przy tym istotna, ale negatywnie — przez swą drastyczność — oceniana. Otóż art. 33 ustawy dopuszcza oględziny lokalu mieszkalnego (czyli rewizję) za zgodą prokuratora. Przepis ten trafił do ustawy na skutek błędnego założenia, że każdy podatnik jest potencjalnym przestępcą podatkowym, bo naruszającym przepisy ustawy karnej skarbowej. I dlatego właśnie w tej ustawie karnej skarbowej należało — ewentualnie, gdyż jest przecież rewizja przewidziana w k.p.k. — zamieścić powyższy przepis jako formę ujawniania przestępczości podatkowej. Natomiast w ustawie o zobowiązaniach podatkowych, które dotyczą ogółu obywateli, nie powinno się takiego przepisu umieszczać, gdyż stwarza on możliwości szykan i nadużyć.

Ostatni (w pierwszym rozdziale ustawy) art. 36 nakłada na sądy i notariaty obowiązek przesyłania organom podatkowym informacji podatkowych o zdarzeniach prawnych, które mogą spowodować powstanie zobowiązania podatkowego. Są to najczęściej informacje o umowach kupna-sprzedaży, darowiznach, dziedzieleniu, działach spadku itp.

VI. Rozdział drugi ustawy rozpoczyna się od przepisu art. 37, który od początku swego istnienia praktycznie nie funkcjonuje, obumiera. Przecież w zwyczajach naszego obrotu prywatnego nie mieści się żądanie pisania rachunków, a ustanowiony w tym przepisie obowiązek wystawiania rachunków na żądanie kwalifikuje się raczej do szczególnych przepisów o podatku obrotowym i dochodowym.

Artykuł 38 grupuje szereg istotnych delegacji zrealizowanych przez wydanie następujących aktów prawnych: 1) rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 29 lipca 1983 r. w sprawie podatków obrotowego i dochodowego od osób fizycznych i osób prawnych nie będących jednostkami gospodarki uspołecznionej (Dz. U. Nr 43, poz. 195); 2) rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 11 września 1981 r. w sprawie podatku od spadków i darowizn (Dz. U. Nr 23, poz. 121); 3) rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 października 1981 r. w sprawie dokumentowania zakupu niektórych materiałów przez rzemieślników opłacających podatki w formie ryczałtu (Dz. U. Nr 27, poz. 144); 4) rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 13 lutego 1982 r. w sprawie prowadzenia ksiąg handlowych przez podatników nie będących jednostkami gospodarki uspołecznionej (Dz. U. Nr 5, poz. 41); 5) rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 13 lutego 1982 r. w sprawie prowadzenia ksiąg podatkowych przez podatników nie będących jednostkami gospodarki uspołecznionej (Dz. U. Nr 5, poz. 42; zmiana: Dz. U. z 1983 r. Nr 1, poz. 8); 6) rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 10 stycznia 1983 r. w sprawie obowiązku dokumentowania zakupu towarów przez niektórych podatników opłacających podatki w formie ryczałtu (Dz. U. Nr 1, poz. 7).

VII. Ustawa zachowała w art. 40 instytucję tzw. odpowiedzialności posiłkowej osób trzecich, wobec których musi być jednak wydana odrębna decyzja. Nowością jest obowiązek odstąpienia od orzeczenia takiej odpowiedzialności, jeżeli nakażą to zasady współzycia społecznego lub inne ważne względy społeczno-gospo-

darcze. Zasady odpowiedzialności tych osób trzecich uregulowane są w art. 41—47.

Tematyka powyższa wymaga odrębnej, pogłębionej cywilistycznej analizy. Wypada tu jednak zwrócić uwagę na niektóre najważniejsze jej momenty. Tak więc:

- 1) małżonek podatnika odpowiada z nim solidarnie za jego zaległości podatkowe powstałe podczas małżeństwa, przy czym zaległości te podlegają zaspokojeniu tylko z majątku wspólnego małżonków;
  - 2) inny członek rodziny podatnika odpowiada z nim solidarnie całym swoim majątkiem za jego zaległości podatkowe powstałe w okresie wspólnej z nim działalności gospodarczej, ale obowiązek ten nie dotyczy osób małoletnich lub alimentowanych;
  - 3) rozwiedziony małżonek odpowiada całym swoim majątkiem solidarnie za zaległości powstałe podczas małżeństwa, ale tylko do wysokości przypadającego mu udziału w majątku wspólnym (i to tylko przez okres 3 lat po rozwodzie);
  - 4) spadkobiercy podatnika odpowiadają za zaległości podatkowe spadkodawcy według przepisów kodeksu cywilnego o długach spadku, zapisobiercy zaś — do wysokości wartości otrzymanego zapisu
- (do wszystkich powyższych wypadków 1—4 ma zastosowanie przepis art. 42 ust. 4 o ograniczeniu lub wyłączeniu odpowiedzialności ze względu na zasady współlęcia społecznego);
- 5) nabywca majątku podatnika odpowiada z nim solidarnie do wysokości wartości nabytego majątku,
  - 6) dzierżawca odpowiada solidarnie z podatnikiem stosownie do zakresu umowy dzierżawy,
  - 7) wspólnicy i spółka odpowiadają solidarnie całym majątkiem za wszystkie zobowiązania podatkowe spółki i wspólników związane z działalnością spółki.
- Generalnie — można pozytywnie ocenić te przepisy, jako przybliżające instytucje prawa podatkowego do odpowiednich przepisów prawa cywilnego.

W art. 48 ustawy zawarto nowe unormowanie odpowiedzialności w wypadku tzw. firmanctwa. Zdarza się bowiem, że pod osłoną firmy należącej do osoby całkowicie niewypłacalnej ukrywa się rzeczywisty przedsiębiorca, który prowadzi działalność, nie placąc żadnych podatków i osiągając znaczne zyski. Solidarna odpowiedzialność podatkowa tych osób jest w takich wypadkach niezależna od ewentualnej odpowiedzialności karnej skarbowej.

Wreszcie w art. 49 ustawy ustanowiono ustawowe prawo zastawu na rzecz Skarbu Państwa na wszystkich przedmiotach służących podatnikowi do prowadzenia działalności, jeżeli zostały one zajęte w jego zakładzie, bez względu na to, czyją sanowią własność. Skutkiem tej zasady jest np. konieczność odszkodowawczego karzenia podatnika, a nie Skarbu Państwa przez właściciela tych rzeczy, jeżeli były one podatnikowi tylko wydzierżawione lub wynajęte.

VIII W rozdziale trzecim, zawierającym zmiany w przepisach obowiązujących oraz przepisy przejściowe i końcowe, istotne do zapamiętania są następujące kwestie

- 1) art 50 przenosi do ustawy o podatku dochodowym ustalenie dochodu z nie ujawnionych źródeł, a to przez porównanie dochodów z wydatkami (tzw. „znamiom zewnętrznę”). Jest to nadal bardzo kontrowersyjna praktyka, powodująca wnoszenie wielu odwołań instancyjnych i skarg do Naczelnego Sądu Administracyjnego;
- 2) art. 51 stwarza wyjątek od zasady uzasadniania decyzji administracyjnych ze względu na interes bezpieczeństwa Państwa lub porządek publiczny;

- 3) postępowanie wszczęte przed wejściem w życie ustawy toczy się aż do zakończenia danej instancji według przepisów poprzednich (art. 52 ust. 2);
- 4) zapowiedziane w art. 53 ust. 2 ustawy wydanie — przed upływem roku — przepisów wykonawczych stosownie do zawartych w ustawie delegacji zostało zrealizowane przez wydanie szeregu aktów, których większość została wyżej powołana i częściowo omówiona.

Dotychczasowa, przeszło 3-letnia już praktyka potwierdza — moim zdaniem — zalety i wady nowej ustawy, które starałem się tutaj wskazać czytelnikowi i zwrócić na nie jego uwagę.

POLEMIKA

BARBARA KUNICKA-MICHALSKA

PRZECIW INSTYTUCJI PORĘCZENIA PRZY WARUNKOWYM UMORZENIU

Publikacja niniejsza jest polemiką z koncepcjami M. Leonieniego, wyrażonymi ostatnio na łamach „Palestry” w artykule zawierającym propozycje de lege ferenda w odniesieniu do instytucji poręczenia przy warunkowym umorzeniu i warunkowym zawieszeniu wykonania kary.¹

Instytucja poręczenia cieszy się dużym zainteresowaniem w literaturze² przy czym szczególnie liczne są publikacje M. Leonieniego, który jest entuzjastą poręczenia. Artykuł opublikowany w „Palestrze” nawiązuje do jego poprzednich prac, przeto w swojej polemice też do nich nawiązę.

Chociaż obie instytucje poręczenia, tj. przy warunkowym umorzeniu i przy warunkowym zawieszeniu wykonania kary, mają wiele cech wspólnych, to jednak różni je — oprócz innych elementów — przede wszystkim okoliczność, że przy warunkowym zawieszeniu poręczenie towarzyszy skazaniu sprawcy, którego to elementu brak przy warunkowym umorzeniu. Z tego względu rozpatrywanie łącznie obu tych instytucji nie zawsze jest celowe. Niniejsza polemika dotyczyć więc będzie tylko poręczenia przy warunkowym umorzeniu.

¹ M. Leonieni: Poręczenie przy warunkowym umorzeniu postępowania karnego i przy warunkowym zawieszeniu wykonania kary — Uwagi de lege ferenda, „Palestra” 1982, nr 9—10, s. 82 i n.

² Literaturę dotyczącą poręczenia zestawiłam w książce: B. Kunicka-Michalska: Warunkowe umorzenie postępowania karnego w latach 1970—1977, Ossolineum 1982, s. 291—226 i 256—264. Z pozycji późniejszych patrz: S. Baniak: Poręczenie przy warunkowym umorzeniu postępowania karnego w ustawie i praktyce prokuratorskiej, „Nowe Prawo” 1980, nr 11—12, s. 43 i n.; A. Gubiński: Głosa do wyroku SN z 28.VII.1960 r., PiP 1981 nr 5, s. 151; Wyrok SN z 17.IX.1980 r. z głosą A. Gubińskiego, PiP 1981, nr 9—12, s. 151 i n.; T. Leśko: Z rozważań nad projektem zmian przepisów kodeksu karnego, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 1981, nr 4, s. 474; J. Sliwowski: Instytucja poręczenia w literaturze naukowej i praktyce, „Zeszyty Naukowe IBPS” 1981, nr 14, s. 163 i n.; A. Zoll: Recenzja książki M. Leonieniego: Poręczenie przy warunkowym zawieszeniu wykonania kary (Warszawa 1979), „Państwo i Prawo” 1981, nr 5, s. 115 i n.